Visit www.brpaper.com for downloading previous years question papers of
10th and 12th (PSEB and CBSE), IKPTU,MRSSTU, PSBTE, PANJAB UNIVERSITY,
PUNJABI UNIVERSITY, BFUHS, HPTU, HPSBTE , HARYANA DIPLOMA, MDU HARYANA

Roll No. 2023185723 **141/A**

Total No. of Questions : 23] [Total No. of Printed Pages : 12

SS

2323

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਨਾਲੀ

BUSINESS STUDIES-II

(Commerce Group)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time Allowed : 3 Hours **Maximum Marks : 80**

(Punjabi Version)

ਨੋਟ: (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ **141/A** ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ।

(ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ **28** ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ।

(iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਗ-ੳ

1. ਸਾਰੇ ਭਾਗ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ। *30×1=30*

ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਲਿਖੋ :

(i) ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਇੱਕ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। *1*

(ii) ਕੰਮ ਦੀ ਵੰਡ ਮੁਹਾਰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। *1*

(iii) ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਰਵਾਇਤੀ ਤਰੀਕਿਆ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ। *1*

(iv) ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੁਫਤ ਆਯਾਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। *1*

(v) ਨਿਯੋਜਨ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ। *1*

(vi) ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਘਟਾਉਂਦੀ। *1*

(vii) ਪਦ-ਉਨਤੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਸਰੋਤ ਹੈ। *1*

(viii) ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਦਿਲ ਹੈ। *1*

(ix) ਬਜਟ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। *1*

(x) ਤਾਲਮੇਲ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। *1*

BR paper
exams preparatory

(xi) 'ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਦਰ' ਪੂੰਜੀ ਬਜਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ । 1

(xii) ਮੁਦਲਾ ਬਜ਼ਾਰ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ । 1

(xiii) ਉਤਪਾਦ ਨਿਯੋਜਨ ਬਜ਼ਾਰੀਕਰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । 1

(xiv) ਮਾਰਕਾ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । 1

(xv) ਖਪਤਕਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਕੈਸ਼ ਮੀਮੋ ਖਰੀਦ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । 1

ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

(xvi) ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਿਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ? 1

(ੳ) ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (ਅ) ਮੱਧਮ-ਪੱਧਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ

(ੲ) ਨਿਮਨ ਪੱਧਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(xvii) ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਫੋਰਮੈਨਦਾਰੀ _________ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ । 1

(ੳ) ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ (ਅ) ਕੰਮ ਦੀ ਵੰਡ

(ੲ) ਸਮਾਨਤਾ (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(xviii) ਵਪਾਰਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ ਕਿਹੜੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? 1

(ੳ) ਕਨੂੰਨੀ ਵਾਤਾਵਰਨ (ਅ) ਸਮਾਜਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ

(ੲ) ਤਕਨੀਕੀ ਵਾਤਾਵਰਨ (ਸ) ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ

(xix) 'ਲਾਭ ਵਿੱਚ 20% ਵਾਧਾ' ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ : 1

(ੳ) ਨੀਤੀ (ਅ) ਉਦੇਸ਼

(ੲ) ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(xx) ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਹੈ : 1

(ੳ) ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੰਗਠਨ (ਅ) ਰੇਖਾ ਸੰਗਠਨ

(ੲ) ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੰਗਠਨ (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(xxi) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸੁਪਰਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵਾਂ ਕਦਮ ***ਨਹੀਂ*** ਹੈ ? 1

(ੳ) ਮਤੈਹਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ

(ਅ) ਗਲਤ ਕੰਮ ਲਈ ਸਜ਼ਾ

(ੲ) ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇਨਾਮ

(ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(xxii) ਨਿਯੁਕਤੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ? 1

(ੳ) ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਟੈਸਟ (ਅ) ਭਰਤੀ

(ੲ) ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਿਯੋਜਨ (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

brpaper.com brpaper.com

(xxiii) ਸਕਾਰਤਮਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ : 1

(ੳ) ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਨਾਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ

(ਅ) ਮਜਦੂਰਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ

(ੲ) ਦੋਵੇਂ (ੳ) ਅਤੇ (ਅ)

(ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(xxiv) ਅੰਤਰ ਵਿਭਾਗੀ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ _________ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੁਸ਼ਲਤਾਪੂਰਵਕ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । 1

(ੳ) ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਸੰਚਾਰ (ਅ) ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਸੰਚਾਰ

(ੲ) ਲਿਖਤੀ ਸੰਚਾਰ (ਸ) ਸਮਤਲ ਸੰਚਾਰ

(xxv) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਹੈ ? 1

(ੳ) ਤਾਲਮੇਲ (ਅ) ਸੰਚਾਰ

(ੲ) ਸਹਿਯੋਗ (ਸ) ਬਜਟਿੰਗ

(xxvi) ਤਾਲਮੇਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ _________ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । 1

(ੳ) ਜੀ.ਆਰ. ਟੈਰੀ (ਅ) ਐਫ਼.ਡਬਲਿਊ. ਟੇਲਰ

(ੲ) ਹੈਨਰੀ ਫੈਯੋਲ (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(xxvii) ਉੱਦਮ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਬਣਤਰ ਅਦਰਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ : 1

(ੳ) ਲਾਭ ਵਧਦਾ ਹੈ

(ਅ) ਖ਼ਰਚੇ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਹਨ

(ੲ) ਅੰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰੀਮੁੱਲ ਅਧਿਕਤਮ ਹੈ

(ਸ) ਇਹ ਸਾਰੇ

(xxviii) ਮੰਦੜੀਆ ਨੂੰ _________ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 1

(ੳ) ਸੱਟੇਬਾਜ (ਅ) ਤੇਜੀਵਾਲਾ

(ੲ) ਮੰਦੀਵਾਲਾ (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(xxix) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਮਤ ਰਣਨੀਤੀ ਹੈ ? 1

(ੳ) ਦੋ ਹਿੱਸਿਆ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤ (ਅ) ਕੀਮਤ ਪੰਕਤੀਕਰਨ

(ੲ) ਟਾਂਕ--ਜਿਸਤ ਕੀਮਤ (ਸ) ਇਹ ਸਾਰੇ

(xxx) ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਨਿਯਮ _________ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ । 1

(ੳ) 1987 (ਅ) 1986

(ੲ) 1989 (ਸ) 1999

ਭਾਗ–ਅ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰ. 2 ਤੋਂ 16 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ । *15×2=30*

2. ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਕਾਰਜ਼ਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2

3. ਸਮ–ਪੱਧਰੀ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 2

brpaper.com brpaper.com

4. 'ਸ਼ਾਂਤੀ, ਅਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ' ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 2

5. ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਕੀ ਹੈ ? 2

6. ਨਿਯਮ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? 2

7. ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 2

8. ਮਨੁੱਖੀ-ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਯੋਜਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? 2

9. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? 2

10. ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ । 2

11. 'ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਹੈ ।' ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 2

12. ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ । 2

13. ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? 2

14. ਗੌਣ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕੀ ਹੈ ? 2

15. 'ਵਿਕਰੀ ਬਜ਼ਾਰੀਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ।' ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ । 2

16. ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2

ਭਾਗ-ੲ

*ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ **ਪੰਜ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4 ਅੰਕ ਦਾ ਹੈ ।* 5×4=20

17. ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ । 4

18. ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 4

19. ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ । 4

20. ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 4

21. ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ । 4

22. ਵਿਗਿਆਪਨ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਖ਼ਤਰੇ ਲਿਖੋ । 4

23. 'ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਨਿਯਮ' ਅਧੀਨ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਉਸਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 4

(Hindi Version)

नोट: *(i)* *अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड **141/A** अवश्य लिखें ।*

(ii) *उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें मुख पृष्ठ सहित **28** पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं ।*

(iii) *उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गए पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किए गए प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जाएगा ।*

भाग–क

1. सभी भाग अनिवार्य हैं। प्रत्येक प्रश्न 1 अंक का है। *30×1=30*

सही या ग़लत लिखिए:

(i) प्रबन्धन एक सर्वव्यापक प्रक्रिया है। *1*

(ii) कार्य का विभाजन विशेषज्ञता को प्रोत्साहन देता है। *1*

(iii) वैज्ञानिक प्रबंधन पारंपरिक तरीकों के बजाय वैज्ञानिक तरीकों को अपनाना है। *1*

(iv) उदारीकरण देश में मुफ़्त आयात की अनुमति देने की प्रक्रिया है। *1*

(v) नियोजन और पूर्व-अनुमान एक जैसे है। *1*

(vi) अधिकार-शक्ति की सुपुर्दगी प्रबन्धक के कार्य का बोझ कम नहीं करती। *1*

(vii) पदोन्नति भर्ती का बाहरी स्रोत है। *1*

(viii) निर्देशन प्रबन्धन प्रक्रिया का दिल है। *1*

(ix) बजट मात्रात्मक रूप में व्यक्त किए जाते हैं। *1*

(x) तालमेल संगठन के कामकाज में संगतता लाता है। *1*

(xi) 'वापसी की दर' पूँजी बजट निर्णयों को प्रभावित नहीं करती है। *1*

(xii) प्राथमिक बाज़ार सीधे पूँजी निर्माण में योगदान देता है। *1*

(xiii) उत्पाद नियोजन विपणन का हिस्सा नहीं है। *1*

(xiv) ब्रांड उत्पाद को एक अलग पहचान देता है। *1*

(xv) उपभोक्ता न्यायालय में शिकायत दर्ज करते समय, कैश मेमो खरीद का प्रमाण प्रदान करता है। *1*

बहुविकल्पीय प्रश्न:

(xvi) प्रबन्धन की नीतियाँ किस स्तर पर तय की जाती हैं? *1*

(क) उच्च-स्तरीय प्रबन्धन (ख) मध्यम-स्तरीय प्रबन्धन

(ग) निम्न-स्तरीय प्रबन्धन (घ) इनमें से कोई नहीं

(xvii) कार्यकारी फोरमैनदारी ________ के सिद्धान्त का एक विस्तार है। *1*

(क) कर्मचारियों की स्थिरता (ख) कार्य का विभाजन

(ग) समानता (घ) इनमें से कोई नहीं

brpaper.com
brpaper.com

(xviii) व्यावसायिक वातावरण के कौन-से तत्त्व को लोगों की मान्यताएँ तथा रीति-रिवाजों द्वारा आकार दिया जाता है ? *1*

(क) कानूनी वातावरण (ख) सामाजिक वातावरण

(ग) तकनीकी वातावरण (घ) राजनीतिक वातावरण

(xix) 'लाभ में 20% वृद्धि' योजना के प्रकार की पहचान कीजिए : *1*

(क) नीति (ख) उद्देश्य

(ग) कार्यक्रम (घ) इनमें से कोई नहीं

(xx) कार्यात्मक संगठन का दूसरा नाम है : *1*

(क) कर्मचारी संगठन (ख) रेखा संगठन

(ग) रेखा तथा कर्मचारी संगठन (घ) इनमें से कोई नहीं

(xxi) निम्नलिखित में से कौन-सा अधिकार-शक्ति की सुपुर्दगी की प्रक्रिया में एक उपयुक्त कदम ***नहीं*** है ? *1*

(क) अधीनस्थों को प्रेरणा

(ख) ग़लत कार्य के लिए सज़ा

(ग) अधिकार के उचित उपयोग के लिए इनाम

(घ) इनमें से कोई नहीं

(xxii) नियुक्तिकरण की प्रक्रिया में पहला कदम क्या है ? *1*

(क) प्रारंभिक परीक्षण

(ख) भर्ती

(ग) मानवीय शक्ति का नियोजन

(घ) इनमें से कोई नहीं

(xxiii) सकारात्मक प्रेरणा में शामिल है : *1*

(क) कर्मचारियों के लिए इनाम अथवा प्रोत्साहन

(ख) श्रमिकों के लिए सज़ा

(ग) दोनों (क) तथा (ख)

(घ) इनमें से कोई नहीं

(xxiv) अन्तर-विभागीय विवादों को ________ की मदद से कुशलतापूर्वक हल किया जा सकता है । *1*

(क) ऊपर की ओर संचार (ख) नीचे की ओर संचार

(ग) लिखित संचार (घ) समतल संचार

brpaper.com
brpaper.com

(xxv) निम्नलिखित में से कौन-सी नियंत्रण की तकनीक है ? 1

(क) तालमेल (ख) संचार

(ग) सहयोग (घ) बजटिंग

(xxvi) तालमेल के सिद्धांत __________ ने दिए हैं । 1

(क) जी.आर. टैरी (ख) एफ.डब्ल्यू. टेलर

(ग) हेनरी फेयोल (घ) इनमें से कोई नहीं

(xxvii) उद्यम की पूँजी संरचना आदर्श होती है जब : 1

(क) लाभ बढ़ता है

(ख) खर्चे नियंत्रण में हैं

(ग) शेयर का बाज़ार मूल्य अधिकतम है

(घ) यह सभी

(xxviii) मंदड़िया को __________ भी कहा जाता है । 1

(क) सट्टेबाज़ (ख) तेज़ीवाला

(ग) मंदीवाला (घ) इनमें से कोई नहीं

(xxix) निम्नलिखित में से कौन-सी एक विशेष मूल्य रणनीति है ? 1

(क) दो भागों वाली कीमत (ख) मूल्य पंक्तिकरण

(ग) सम-विषम कीमत (घ) यह सभी

(xxx) उपभोक्ता सुरक्षा अधिनियम __________ वर्ष में पास हुआ था । 1

(क) 1987 (ख) 1986

(ग) 1989 (घ) 1999

brpaper.com

brpaper.com

भाग–ख

प्रश्न सं. 2 से 16 तक सभी प्रश्न अनिवार्य हैं । प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं । *15×2=30*

2. प्रबन्धन की कार्यशीलता से क्या अभिप्राय है ? 2

3. सम-स्तरीय तालमेल की व्याख्या कीजिए । 2

4. 'शान्ति, असहमति नहीं' का वर्णन कीजिए । 2

5. नई आर्थिक नीति क्या है ? 2

6. नियम क्या होते हैं ? 2

7. अधिकार-शक्ति और शक्ति में कोई दो अंतर लिखिए । *2*

8. मानवीय शक्ति नियोजन क्या होता है ? *2*

9. प्रारंभिक इन्टरव्यू क्या होता है ? *2*

10. निर्देशन को परिभाषित कीजिए । *2*

11. 'नियन्त्रण का सार कार्यवाही करना है ।' व्याख्या कीजिए । *2*

12. तालमेल को परिभाषित कीजिए । *2*

13. वित्तीय प्रबंधन क्या होता है ? *2*

14. गौण (द्वितीयक) बाज़ार क्या है ? *2*

15. 'बिक्री बाज़ारीकरण (विपणन) का एक हिस्सा है ।' टिप्पणी कीजिए । *2*

16. उपभोक्ता संरक्षण से आपका क्या अभिप्राय है ? *2*

भाग–ग

*सात प्रश्नों में से कोई **पाँच** प्रश्न कीजिए । प्रत्येक प्रश्न के 4 अंक हैं ।* *5×4=20*

17. प्रबन्धन की कोई चार विशेषताएँ लिखिए । *4*

18. केन्द्रीकरण और विकेन्द्रीकरण में कोई चार अंतर लिखिए । *4*

19. औपचारिक संचार और अनौपचारिक संचार में कोई चार अंतर लिखिए । *4*

20. वित्तीय प्रबंधक के किन्हीं चार कार्यों की व्याख्या कीजिए । *4*

21. स्टॉक एक्सचेंज की कोई चार विशेषताएँ लिखिए । *4*

22. विज्ञापन के कोई चार खतरे लिखिए । *4*

23. 'उपभोक्ता संरक्षण अधिनियम' के अधीन उपभोक्ता को प्रदान किए गए किन्हीं चार उत्तरदायित्वों की व्याख्या कीजिए । *4*

brpaper.com
brpaper.com

(English Version)

Note : *(i)* *You must write the subject-code/paper-code **141/A** in the box provided on the title page of your answer-book.*

(ii) *Make sure that the answer-book contains **28** pages (including title page) and are properly serialled as soon as you receive it.*

(iii) *Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.*

SECTION-A

1. All parts are compulsory. Each question carries 1 mark. *30×1=30*

Write True or False :

(i) Management is a universal process. *1*

(ii) Division of work promotes specialisation. *1*

(iii) Scientific management is the adoption of scientific methods in place of traditional methods. *1*

(iv) Liberalization is the process of allowing free imports in the country. *1*

(v) Planning and forecasting are the same. *1*

(vi) Delegation of authority does not reduce the workload of a manager. *1*

(vii) Promotion is an external source of recruitment. *1*

(viii) Directing is the heart of management process. *1*

(ix) Budgets are expressed in quantitative terms. *1*

(x) Coordination brings uniformity in the working of the organisation. *1*

(xi) 'Rate of Return' does not affect capital budgeting decisions. *1*

(xii) Primary market directly contributes to capital formation. *1*

(xiii) Product planning is not a part of marketing. *1*

(xiv) Branding gives a distinct identity to the product. *1*

(xv) Cash Memo serves as a proof of purchase at the time of filing the complaint in Consumer Court. *1*

brpaper.com
brpaper.com

Multiple Choice Questions :

(xvi) At what level of management are policies decided ? *1*

(a) Top level management (b) Middle level management

(c) Lower level management (d) None of these

(xvii) Functional foremanship is an extension of the principle of ________ . *1*

(a) Stability of personnel (b) Division of work

(c) Equity (d) None of these

(xviii) Which element of business environment is shaped by beliefs and customs of people ? *1*

(a) Legal environment

(b) Social environment

(c) Technological environment

(d) Political environment

(xix) 'Increase Profit by 20%' : Identify the type of plan : *1*

(a) Policy (b) Objective

(c) Programme (d) None of these

(xx) Functional organisation is another name of : *1*

(a) Staff organisation

(b) Line organisation

(c) Line and staff organisation

(d) None of these

(xxi) Which one of the following is ***not*** a relevant step in the process of delegation of authority ? *1*

(a) Motivation to subordinates

(b) Punishment for wrong work

(c) Reward for proper use of authority

(d) None of these

(xxii) Which is the first step in the process of staffing ? *1*

(a) Preliminary test (b) Recruitment

(c) Manpower planning (d) None of these

(xxiii) Positive motivation involves : *1*

(a) Reward or incentive for workers

(b) Punishment for workers

(c) Both (a) and (b)

(d) None of these

brpaper.com
brpaper.com

(xxiv) Intra-departmental disputes can be efficiently resolved with the help of ________. 1

(a) Upward communication

(b) Downward communication

(c) Written communication

(d) Horizontal communication

(xxv) Which of the following is a technique of control ? 1

(a) Coordination (b) Communication

(c) Cooperation (d) Budgeting

(xxvi) Principles of Co-ordination are given by ________. 1

(a) G.R. Terry (b) F.W. Taylor

(c) Henry Fayol (d) None of these

(xxvii) Capital structure of the enterprise is ideal when : 1

(a) Profits go up

(b) Expenses are under control

(c) Market value of share is maximum

(d) All of these

(xxviii) A bear is also called ________. 1

(a) Speculator (b) Tejiwala

(c) Mandiwala (d) None of these

(xxix) Which of the following is a special pricing strategy ? 1

(a) Two-part pricing

(b) Price lining

(c) Odd-even pricing

(d) All of these

(xxx) The Consumer Protection Act was passed in the year ________. 1

(a) 1987 (b) 1986

(c) 1989 (d) 1999

brpaper.com
brpaper.com

SECTION-B

All questions are compulsory from Question No 2 to Question No 16. Each question carries 2 marks. *15×2=30*

2. What is meant by management in action ? *2*
3. Explain Gang Plank. *2*
4. Discuss 'Harmony, not discord'. *2*
5. What is the New Economic Policy ? *2*
6. What are Rules ? *2*
7. Write any two differences between Authority and Power. *2*
8. What is Manpower Planning ? *2*
9. What is Preliminary Interview ? *2*
10. Define Directing. *2*
11. 'Control implies taking action.' Explain. *2*
12. Define Co-ordination. *2*
13. What is Financial Management ? *2*
14. What is Secondary Market ? *2*
15. 'Selling is a part of marketing.' Comment *2*
16. What do you mean by Consumer Protection ? *2*

SECTION-C

*Do any **five** questions out of seven questions. Each question carries 4 marks.* *5×4=20*

17. Write any four characteristics of management. *4*
18. Write any four differences between Centralization and Decentralization. *4*
19. Write any four differences between Formal communication and Informal communication. *4*
20. Explain any four functions of Financial Manager. *4*
21. Write any four features of Stock Exchange. *4*
22. Write any four dangers of Advertising. *4*
23. Explain any four responsibilities of consumer as provided under the 'Consumer Protection Act'. *4*

brpaper.com
brpaper.com